JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
F. G. JACOBS
11 päivänä toukokuuta 1995 *

1. Neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 [1] mukaisesti työtön henkilö, joka saa viimeisen työskentelypaikkansa valtiolta työttömyysetuuksia, voi tietyin edellytyksin lähteä toiseen jäsenvaltioon kolmen kuukauden ajaksi hakeakseen siellä työtä ja säilyttää silti oikeutensa tällaisiin etuuksiin. Kun työtön määräajan lopussa sairastuu ja hakee sairausetuuksia, annetaanko asetuksessa viimeisen työskentelypaikan valtion sairausvakuutuslaitokselle harkintavaltaa myöntää sairausetuuksia määräajan päättymisen jälkeen, vaikka työtön olisi ollut kykenevä matkustamaan takaisin tähän valtioon sairaudestaan huolimatta? Erityisesti tämän kysymyksen selvittämiseksi Bundessozialgericht esitti yhteisöjen tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä asetuksen N:o 1408/71 25 artiklan tulkinnasta.

Yhteisön asiaan soveltuva lainsäädäntö

2. Asetuksen N:o 1408/71 25 artiklaa sairaus- ja äitiysetuuksien myöntämisestä työttömille ja heidän perheenjäsenillensä on sovellettava yhdessä asetuksen 69 artiklan kanssa, jossa säädetään työttömyysetuuksien säilyttämisestä sellaisessa tapauksessa, joissa työtön lähtee toiseen jäsenvaltioon kuin toimivaltainen valtio. Asetuksen 69 artiklan mukaisesti:

"1. Työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, joka on kokonaan työtön, ja joka täyttää jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset edellytykset oikeudesta etuuksiin ja joka lähtee yhteen tai useampaan muuhun jäsenvaltioon hakeakseen siellä työtä, säilyttää oikeutensa tällaisiin etuuksiin seuraavin edellytyksin ja rajoituksin:

a) Ennen lähtöään hänet on täytynyt rekisteröidä työnhakijana, ja hänen täytyy pysyä toimivaltaisen valtion työvoimaviranomaisten käytettävänä vähintään neljän viikon ajan työttömäksi tulemisen jälkeen. Kuitenkin toimivaltaiset viranomaiset tai laitokset voivat antaa luvan hänen lähtöönsä ennen tällaisen ajan päättymistä.

b) Hänen täytyy rekisteröityä työnhakijana jokaisen sellaisen jäsenvaltion työvoima-

* Alkuperäinen kieli: englanti.

1 — Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL 1983 L 230, s. 6).

viranomaisissa, joihin hän lähtee, ja kuulua niiden valvontamenettelyn alaisuuteen. Tämä edellytys katsotaan täytetyksi ajalta ennen rekisteröitymistä, jos se, jonka etua asia koskee, rekisteröityy seitsemän päivän kuluessa siitä päivästä, jolloin hän lakkasi olemasta työvoimaviranomaisten käytettävissä valtiossa, josta hän lähti. Poikkeuksellisissa tapauksissa toimivaltaiset viranomaiset tai laitokset voivat jatkaa tätä aikaa.

toimivaltaiset viranomaiset tai laitokset voivat jatkaa tätä määräaikaa.

...»

c) Oikeus etuuksiin jatkuu kolmen kuukauden enimmäisajan siitä päivästä, jos se, jonka etua asia koskee, lakkasi olemasta lähtövaltionsa työvoimaviranomaisten käytettävissä edellyttäen, että etuuksien kokonaiskesto ei ylitä niiden etuuksien kestoa, joihin hänellä oli oikeus tämän valtion lainsäädännön mukaan. Kausityöntekijän kohdalla tämä kesto voidaan kuitenkin rajoittaa sen kauden jäljellä olevaan aikaan, jona hän työskentelee.

3. Asetuksen N:o 1408/71 25 artiklan mukaisesti:

"1. Työtön, joka oli ennen työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, johon 69 artiklan 1 kohdan tai 71 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan toisen virkkeen säännöksiä sovelletaan ja joka täyttää toimivaltaisen valtion lainsäädännössä asetetut edellytykset oikeuden saamiseksi luontois- tai rahaetuuksiin, ottaen tarvittaessa huomioon 18 artiklan säännökset, saa 69 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetyn ajan:

2. Jos se, jonka etua asia koskee, palaa toimivaltaiseen valtioon ennen sen kauden loppumista, jonka aikana hänellä on oikeus etuuksiin 1 kohdan c alakohdan säännösten mukaisesti, hänellä on edelleen oikeus etuuksiin tämän valtion lainsäädännön mukaan; hän menettää kaikki oikeudet etuuksiin toimivaltaisen valtion lainsäädännön mukaan, jos hän ei palaa sinne ennen tämän kauden päättymistä. Poikkeuksellisissa tapauksissa

a) luontoisetuuksia, jotka toimivaltaisen laitoksen puolesta antaa laitos siinä jäsenvaltiossa, jossa hän etsii työtä, sen lainsäädännön mukaisesti, jota viimeksi mainittu laitos soveltaa, niin kuin hänet olisi vakuutettu siinä;

b) rahaetuuksia, jotka toimivaltainen laitos myöntää siihen sovelletun lainsäädännön mukaisesti. Kuitenkin toimivaltaisen laitoksen ja sen jäsenvaltion laitoksen, jossa työtön hakee työtä, välisellä sopimuksella etuudet voidaan antaa viimeksi mainitusta laitoksesta ensiksi mainitun laitoksen puolesta toimivaltaisen valtion lainsäädännön mukaisesti. Työttömyysetuuksia 69 artiklan 1 kohdan mukaisesti ei myönnetä ajalta, jolta suoritetaan rahaetuuksia.

2. ...

3. ...

4. Ylivoimaisen esteen sattuessa toimivaltainen laitos voi pidentää 1 kohdassa vahvistettua määräaikaa tämän laitoksen soveltamassa lainsäädännössä vahvistetuin rajoituksin, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta sen jäsenvaltion lainsäädännön soveltamista, jossa sallitaan sairausetuuksien suorittaminen pidemmältä kaudelta."

Tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

4. Perrotta, Italian kansalainen, työskenteli rakennustyöntekijänä Saksassa. Hän rekisteröityi 8.1.1985 työttömäksi Saksassa, ja asetuksen N:o 1408/71 69 artiklan mukaan toimivaltainen saksalainen laitos, Arbeitsamt München, oikeutti hänet lähtemään Italiaan etsimään työtä 3 kolmen kuukauden ajan 19.3.1985 asti. Tämän Italiassa oleskelunsa aikana Perrotta vastaanotti työttömyysetuuksia saksalaiselta laitokselta italialaisen vastaavan laitoksen välityksellä.

5. Perrotta sairastui 15.3.1985 ja joutui sairaalahoitoon Italiassa 22.4. ja 9.5.1985 väliseksi ajaksi. Sen kolmen kuukauden kauden viimeisenä päivänä, jonka hän oli oikeutettu oleskelemaan Italiassa, eli 19.3.1985, Perrotta esitti italialaiselle laitokselle rahaetuuksia koskevan hakemuksen työkyvyttömyytensä vuoksi. Italialainen laitos välitti tämän hakemuksen edelleen vastaajana olevalle sairausvakuutuslaitokselle, Allgemeine Ortskrankenkasse Münchenille, joka kieltäytyi myöntämästä etuuksia 29.4.1985 tekemällään päätöksellä, sillä perusteella, että kolmen kuukauden ajanjakso, jonka Perrotta oli oikeutettu oleskelemaan Italiassa, päättyi 19.3.1985. Yhteisöjen tuomioistuimelle esittämissään kirjallisissa kannanotoissa Perrotta

katsoi, että osapuolet ovat yhtä mieltä Perrottan sairauden kestosta eli sairaus kesti 19.6.1985 asti, jonka jälkeen hän palasi Saksaan; Perrotta vahvistaa myös saaneensa sairausetuuksia vastaajalta niiden viiden päivän ajalta, jotka olivat jäljellä kolmen kuukauden ajanjaksosta eli 15.3.—19.3.1985 osalta.

6. Perrotta esitti 2.8.1985 tekemässään oikaisuvaatimuksessa, että koska hän ei kyennyt työskentelemään ja matkustamaan 15.3.1985 alkaen, vastaajan olisi pidennettävä harkintavaltansa nojalla kolmen kuukauden määräaikaa ja myönnettävä hänelle sairausetuudet työkyvyttömyysajan osalta. Ennen päätöksensä tekemistä vastaaja tiedusteli Arbeitsamtin kantaa kolmen kuukauden määräajan pidentämiseen, ja Arbeitsamt katsoi, että kyseessä oli enemminkin asetuksen 25 artiklan 4 kohdan mukainen sairausetuuksien maksamisen kolmen kuukauden määräajan pidentäminen kuin Arbeitsamtin 69 artiklan nojalla myöntämä oleskeluajanjakson jatkaminen. Siksi vastaaja hylkäsi Perrottan oikaisuvaatimuksen 29.4.1986 tekemällään päätöksellä muun muassa sillä perusteella, että sairausetuuksien myöntämistä koskevaa ajanjaksoa, jonka Perrotta oli Italiassa sairauden vuoksi, ei voinut jatkaa, koska sairautta ei voinut katsoa asetuksen 25 artiklan 4 kohdan mukaiseksi ylivoimaiseksi esteeksi.

7. Sozialgericht hylkäsi Perrottan edellä mainitun oikaisuvaatimuksen, minkä jälkeen Perrotta valitti Landessozialgerichtiin. Tämä tuomioistuin hylkäsi valituksen sillä perusteella, että sairaus ja kykenemättömyys työn tekoon eivät sellaisinaan merkitse ylivoimaisen esteen olemassaoloa. Perrottan sairaus kolmen kuukauden ajanjakson lopulla ei ollut niin vakava, että se olisi estänyt häntä palaamasta Müncheniin määräajassa. Landessozialgericht viittasi tässä yhteydessä lääketieteellisen asiantuntijan lausuntoon, jonka mukaan lääketieteellisistä asiakirjoista kävi ilmi, että Perrotta sairasti nivelreumaa ja selkärangan kulumamuutoksia, mutta ei kuitenkaan ollut kykenemätön matkustamaan. Perrottan yhteisöjen tuomioistuimelle esittämät kirjalliset kannanotot on otettava tässä yhteydessä huomioon, koska Perrotta saattaa kannanotoissaan kyseenalaiseksi tällaisen todistusaineiston sillä perusteella, että lausunto oli annettu kuusi ja puoli vuotta sairauden jälkeen ainoastaan asiakirjojen pohjalta.

8. Bundessozialgericht (jäljempänä kansallinen tuomioistuin), johon Perrotta on valittanut, esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1. a) Onko toimivaltaisen sairausvakuutuslaitoksen käsiteltävä työttömän oleskelupaikan sairausvakuutuslaitokselle esittämää työkyvyttömyysetuuksien saamista rahana koskevaa hakemusta, joka on tehty asetuksen

(ETY) N:o 1408/71 25 artiklan 1 kohdan ja 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan yhdistettyjen säännösten nojalla määräytyvän määräajan viimeisenä päivänä, samanaikaisesti myös pyyntönä määräajan pidentämisestä asetuksen (ETY) N:o 1408/71 25 artiklan 4 kohdan mukaisesti, joka on tehty riittävän ajoissa, vaikka tällaista määräajan pidentämistä on pyydetty ensimmäisen kerran nimenomaisesti vasta, kun esillä olevassa asiassa on tehty kielteinen päätös etuuksien suorittamisesta?

b) Jos vastaus on kielteinen, voidaanko edellä mainittua määräaikaa pidentää sellaisen pyynnön johdosta, joka on tehty vasta määräajan päättymisen jälkeen?

2. Kun toimivaltaisen laitoksen on tehtävä päätös asetuksen (ETY) N:o 1408/71 25 artiklan 4 kohdan mukaisesti harkintavaltaansa käyttämällä, edellyttääkö tämä, että ylivoimainen este estää työntekijää palaamasta sairausetuuksien suhteen toimivaltaiseen jäsenvaltioon kolmessa kuukaudessa asetuksen (ETY) N:o 1408/71 25 artiklan 1 kohdan ja 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan yhdistettyjen säännösten mukaisesti, vai onko toimivaltaisen laitoksen otettava kantaa harkintavaltansa puitteissa myös tällaisen ylivoimaisen esteen olemassaoloon?

3. Onko katsottava, että asetuksen (ETY) N:o 1408/71 25 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu ylivoimainen este on olemassa, kun työntekijä, joka ei pysty työskentelemään, ei ole palannut toimivaltaiseen valtioon kolmen kuukauden määräajassa sairautensa vuoksi, vaikka olisikin ollut matkustuskunnossa?"

Aikaisempi oikeuskäytäntö

9. Kuten edellä on todettu, asetuksen 25 artikla liittyy läheisesti 69 artiklaan. Yhteisöjen tuomioistuin on ottanut kantaa 69 artiklan säännöksiin asioissa Coccioli [2] ja Testa [3] antamissaan tuomioissa. Asiassa Testa antamansa tuomion 8 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin kuvaa säännöksen vaikutuksia seuraavasti:

"Säännöksen nimenomaisesta sanamuodosta johtuu, että oikeus toimivaltaisen valtion suorittamiin etuuksiin kolmen kuukauden määräajan jälkeen on riippuvainen työntekijän paluusta edellä mainittuun valtioon ennen määräajan päättymistä ja että 'hän menettää oikeuden etuuksiin toimivaltaisen valtion lainsäädännön mukaan', jos paluu

2 — Asia 139/78, Coccioli v. Bundesanstalt für Arbeit (Kok. 1979, s. 1991).

3 — Yhdistetyt asiat 41, 121 & 796/79, Testa v. Bundesanstalt für Arbeit (Kok. 1980, s. 1979).

myöhästyy. Ainoastaan asetuksen 69 artiklan 2 kohdan tapauksessa työntekijä saattaa säilyttää oikeutensa etuuksiin toimivaltaiselta valtiolta, jos hän palaa kolmen kuukauden määräajan päättymisen jälkeen, ja tässä säännöksessä oikeutetaan toimivaltaiset viranomaiset tai laitokset pidentämään tätä määräaikaa."

10. Saman tuomion 13 ja 14 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että sääntö on kuitenkin sopusoinnussa perustamissopimuksen työntekijöiden vapaata liikkumista koskevien säännösten kanssa:

"Kuten yhteisöjen tuomioistuin on katsonut asiassa ... Coccioli ... antamassaan tuomiossa, että sallittaessa asetuksen N:o 1408/71 69 artiklassa työntekijän etsiä työtä toisesta jäsenvaltiosta annetaan tällaiselle henkilölle etu verrattuna toimivaltaisessa valtiossa pysyttelevään henkilöön, sikäli kuin lähtevä henkilö on kolmen kuukauden ajan vapaa velvoitteista olla toimivaltaisen valtion työvoimaviranomaisten käytettävissä ja olla sen valvontajärjestelmän alainen, vaikka tällaisen työntekijän on rekisteröidyttävä sen jäsenvaltion työvoimaviranomaisille, mihin hän lähtee.

Asetuksen 69 artiklan mukainen oikeus työttömyysetuuksien säilyttämiseen myötävaikuttaa työntekijöiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseen perustamissopimuksen 51 artiklan mukaisesti. Vaikka tämä etu on ajallisesti rajoitettu ja tiettyjen ehtojen alainen, ei se silti tee 69 artiklan 2 kohdasta yhteensoveltumatonta 51 artiklan kanssa. Viimeksi mainitussa säännöksessä ei kielletä asettamasta ehtoja yhteisön lainsäädännössä niille oikeuksille ja eduille, joita on annettu työntekijöiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseksi eikä myöskään kielletä asettamasta rajoituksia."

11. Asiassa Coccioli antamansa tuomion 5 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin lievensi hieman asetuksen 69 artiklan 2 kohdan ankaruutta:

"Tältä osin on huomattava, että asetuksen N:o 1408/71 69 artiklan 2 kohdassa ei säädetä, että pyyntö määräajan pidentämisestä olisi tehtävä ennen määräajan päättymistä.

Itse asiassa osa niistä 'poikkeuksellisista asioista', jotka voivat oikeuttaa pidentämään määräaikaa, voi olla sellaisia, että ne sekä estävät työtöntä palaamasta toimivaltaiseen valtioon edellä mainitussa määräajassa, mutta ne voivat myös estää määräajan pidentämistä koskevan pyynnön esittämisen ennen määräajan päättymistä."

12. Asiassa Coccioli antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös, että

toimivaltaisilla viranomaisilla on laaja harkintavalta 69 artiklan 2 kohdan "poikkeuksellisuuden" suhteen:

"Asetuksen 69 artiklan 2 kohdassa ei rajoiteta toimivaltaisten viranomaisten ja jäsenvaltioiden toimielinten vapautta ottaa huomioon asetuksen mukaisen määräajan pidentämisestä päättäessään kaikkia sellaisia tekijöitä, joita ne pitävät asiaankuuluvina, ja jotka liittyvät sekä yksilölliseen työntekijää koskevaan tilanteeseen sekä tehokkaan valvonnan harjoittamiseen (9 kohta)."

13. Kuitenkin asiassa Testa antamansa tuomion 21 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin lisäsi seuraavan vaatimuksen:

"... Kuten yhteisöjen tuomioistuin on katsonut (asiassa Coccioli), toimivaltaisilla viranomaisilla on laaja harkintavalta asetuksen mukaisen määräajan pidentämisestä, ja tätä harkintavaltaansa käyttäessään niiden on otettava huomioon yhteisön oikeuden keskeinen suhteellisuusperiaate. Jotta periaatetta sovellettaisiin oikein tällaisiin asioihin, toimivaltaisten viranomaisten ja laitosten on otettava jokaisessa yksittäistapauksessa huomioon se aika, johon määräaikaa on pidennetty, syy paluun myöhästymiseen ja niiden oikeudellisten seuraamusten vakavuus, jotka aiheutuvat tällaisesta myöhästymisestä."

Asetuksen 25 ja 69 artiklan välinen suhde

14. Kuten komissio on aivan oikein katsonut, on 25 artiklan mukainen oikeus sairausetuuksiin ainoastaan liitännäinen 69 artiklan työttömyysetuuksia koskevaan oikeuteen. Henkilö on oikeutettu 25 artiklan mukaisiin etuuksiin ainoastaan sen ajan, jonka hän on oikeutettu saamaan 69 artiklan mukaisia työttömyysetuuksia. Lisäksi asetuksen 25 artiklan 1 kohdan b alakohdan viimeisen virkkeen mukaisesti työttömyysetuuksia 69 artiklan 1 kohdan nojalla ei myönnetä ajalta, jolta suoritetaan 25 artiklan mukaisia rahaetuuksia.

15. Katson, että 25 artiklan 1 kohtaa sairausetuuksien suorittamisesta 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaiselle ajanjaksolle on tulkittava siten, että siinä säädetään sairausetuuksien maksamisesta säännöksessä tarkoitetun kolmen kuukauden ajan, joka poikkeuksellisissa tapauksissa on pidennetty 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Siten työttömällä henkilöllä on turva sairauden varalle koko sen ajanjakson ajan, jonka toimivaltainen työvoimaviranomainen on oikeuttanut hänet etsimään työtä toisessa jäsenvaltiossa. Siten 25 artiklan 4 kohdan soveltaminen

rajoittuu vain sellaisiin tapauksiin, joissa työttömän sairaus ulottuu pidemmälle ajalle, kuin minkä toimivaltainen laitos on oikeuttanut hänet hakemaan työtä toisessa valtiossa.

16. Tällainen katsantokanta on yhteensopiva 69 ja 25 artiklan järjestelmän kanssa. Kuten edellä on mainittu, 25 artiklan mukainen oikeus sairausetuuksiin on vain liitännäinen oikeus suhteessa 69 artiklan mukaisiin työttömyysetuuksiin. Olisi epäjohdonmukaista ja vastoin tarkoitusta helpottaa työntekijöiden liikkuvuutta, jos toisessa jäsenvaltiossa työnhakutarkoituksessa oleskelemaan oikeutetulla työttömällä henkilöllä ei olisi turvaa sairautta vastaan. Katson siten, että 25 artiklan 1 kohdan mukainen sairausturva automaattisesti ulottuu "poikkeuksellisiin tapauksiin", joihin 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan määräaikaa jatketaan.

17. Tällainen tulkinta on yhdenmukainen myös 25 artiklan 4 kohdan ylivoimaisen esteen -käsitteen kanssa, sillä tämä käsite on rajoitetumpi kuin 69 artiklan 2 kohdan mukainen "poikkeuksellisissa tapauksissa". Jos päätös sairausetuuksien kauden pidentämisestä ei automaattisesti seuraisi päätöksestä pidentää työttömyysetuuksia koskevaa kautta, olisi oletettava, että toimivaltaisilla sairausetuuksista päättävillä viranomaisilla olisi sama harkintavalta 25 artiklan 4 kohdan nojalla kuin toimivaltaisella työvoimaviranomaisella on 69 artiklan 2 kohdan nojalla; toisin sanoen käsitettä "poikkeuksellisissa tapauksissa" olisi tällöin todennäköisesti käytetty molemmissa säännöksissä. Katson siten, että kapeamman ylivoimaisen esteen -käsitteen käyttäminen 25 artiklan 4 kohdassa on selitettävissä sillä, että kysymys säännöksen mukaisesta määräajan pidentämisestä on ajankohtainen vain silloin, kun työtön henkilö ei voi palata kolmen kuukauden tai sen pidemmän määräajan kuluttua, jonka toimivaltaiset työvoimaviranomaiset ovat asettaneet.

18. Vaikka tässä nimenomaisessa tapauksessa 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaista kolmen kuukauden määräaikaa ei olekaan pidennetty, edellä mainittu arviointi on tarpeellinen asetuksen järjestelmän ymmärtämiseksi ja ylivoimaisen esteen -käsitteen tulkitsemiseksi 25 artiklan 4 kohdassa.

19. Ennen kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymysten käsittelemistä otan kantaa Perrottan esittämään alustavaan näkökantaan.

20. Perrotta katsoo, että kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset perustuvat asetuksen 25 artiklan 1 kohdan virheelliseen tulkintaan. Perrotta kiistää kansallisen tuomioistuimen kannan siitä, että hän ei olisi ollut oikeutettu etuuksiin enää 69 artiklan 1

kohdan c alakohdan mukaisen kolmen kuukauden määräajan päättymisen jälkeen. Tänä ajankohtana saksalaisessa lainsäädännössä säädettiin etuuksien jatkuvasta maksusta enintään 78 viikon ajaksi sellaisten sairauksien osalta, jotka alkoivat vakuutusjärjestelmään liittymistä koskevan kauden aikana. Perrotta katsoo, että 25 artiklan 1 kohdassa sallitaan työttömän saada etuuksia sellaisen sairauden osalta, joka alkaa kolmen kuukauden ajanjakson aikana huolimatta kansallisessa lainsäädännössä mahdollisesti olevasta asumista koskevasta lausekkeesta. Tässä säännöksessä ei anneta suojaa sellaisille sairauksille, jotka alkavat kolmen kuukauden ajanjakson jälkeen.

21. Tällainen lähtökohta on kuitenkin 25 artiklan 1 kohdan sanamuodon vastainen, jonka mukaisesti työtön, johon 69 artiklan 1 kohdan säännöksiä sovelletaan, "saa 69 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetyn ajan sairausetuuksia". Artiklassa ei kuitenkaan säädetä, että henkilö saisi sairausetuuksia 69 artiklan 1 kohdan c alakohdassa mainitun ajanjakson jälkeen sellaisesta työkyvyttömyydestä, joka aiheutuu mainittuna aikana.

22. Lisäksi Perrottan katsantokantaa on vaikea yhteensovittaa 25 artiklan 4 kohdan säännösten kanssa. Perrotta katsoo, ettei 25 artiklan 4 kohta sovellu, jos työtön sairastuu ennen oikeutetun oleskeluajanjakson päättymistä. Artikla soveltuisi vain, jos sairaus alkaa edellä mainitun ajanjakson päätyttyä. Siksi Perrottan mukaan 25 artiklan 4 kohta soveltuu, jos työtön on päättänyt jäädä oleskeluvaltioon oikeutetun ajanjakson jälkeen, ja siksi on vaikea ymmärtää, mitä artiklan ylivoimaisen esteen -käsite estää työtöntä tekemästä. Perrottan mukaan 25 artiklan 4 kohdassa tulisi antaa vapaa harkintavalta toimivaltaiselle laitokselle lisäetuuksien maksamiseksi. Lisäksi Perrottan katsantokanta johtaisi siihen erikoiseen tilanteeseen, jossa työtön ei saisi enää työttömyysetuuksia oikeutetun oleskelujakson päätyttyä, mutta saattaisi myöhemmin sairastuttuaan saada sairausetuuksia toimivaltaisen laitoksen harkintavallan perusteella.

23. Vastoin Perrottan katsantokantaa katson, että 69 artiklan ja 25 artiklan säännöksien ei voi katsoa olevan epäsuotuisia työttömälle. Kuten olen edellä katsonut, näissä säännöksissä yhdistettynä pyritään sallimaan työntekijän lähteä työnhakutarkoituksessa toiseen jäsenvaltioon kolmen kuukauden ajaksi tai mahdollisesti toimivaltaisen laitoksen poikkeuksellisesti oikeuttamaksi pidemmäksi ajaksi, menettämättä kuitenkaan työttömyys- tai sairausetuuksia, joka saattaisi muuten kansallisen lain mukaan tapahtua, koska työtön ei enää asu toimivaltaisessa jäsenvalti-

ossa. Ainoastaan jos työtön ei voi palata toimivaltaiseen valtioon oikeutetun ajanjakson päättyessä ylivoimaisen esteen vuoksi, hänen on haettava 25 artiklan 4 kohdan mukaisten harkintavaltaisten etuuksien maksua. Lisäksi kuten tulen selvittämään edempänä, olen samaa mieltä komission kanssa siitä, että ylivoimaisen esteen olemassaollessa toimivaltaisen sairausvakuutuslaitoksen harkintavalta on erittäin rajoitettua.

24. Ryhdyn siksi käsittelemään kansallisen tuomioistuimen esittämää ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

25. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko työttömän tekemän työttömyysetuuksien maksamista rahana koskevaa hakemusta, joka on tehty kolmen kuukauden määräajan viimeisenä päivänä, käsiteltävä myös määräajan pidentämistä koskevana pyyntönä 25 artiklan 4 kohdan mukaisesti, ja jos vastaus on kielteinen, voidaanko määräaikaa pidentää sellaisesta hakemuksesta, joka on esitetty tuon ajan päättymisen jälkeen.

26. Kirjallisia kannanottoja esittäneet kannattavat kaikki 25 artiklan 4 kohdan joustavaa tulkintaa. Perrotta katsoo, että toimivaltaisen laitoksen tulisi harkita määräajan pidentämistä 25 artiklan 4 kohdan mukaisesti, jos työttömän oleskelupaikan laitos ilmoittaa sille työttömän sairauden kestosta tai jos työtön itse pyytää määräajan pidentämistä, ja laitoksen tulisi tehdä näin joka tapauksessa määräajan päättymisestä huolimatta. Italian hallitus katsoo, että kolmen kuukauden määräajan ylittävä hakemus etuuksista välttämättä sisältää myös pyynnön kolmen kuukauden määräajan pidentämisestä. Näin on erityisesti esillä olevassa tapauksessa, kun hakemus etuuksista tehtiin kolmen kuukauden määräajan viimeisenä päivänä. Saksan hallitus katsoo, että pyyntöjä pitäisi tulkita vakuutetun henkilön eduksi ottaen huomioon asian tosiseikat. Koska tässä tapauksessa Perrottalle oli edullista saada etuuksia kolmen kuukauden määräajan jälkeen, olisi hänen pyyntöään tulkittava tämä huomioon ottaen.

27. Komissio katsoo kuitenkin hieman eri lailla, että pyydettäessä 25 artiklan 4 kohdan mukaisen sairausetuuksien saamista koskevan kauden pidentämistä ei tälle ole aikarajoitusta. Jos kuitenkin pidentämistä koskeva pyyntö on tehtävä kolmessa kuukaudessa, on tässä ajassa tehtyä rahaetuuksien saamista koskevaa pyyntöä pidettävä pyyntönä myös tämän määräajan pidentämisestä. Jos pyyntöä ei voi käsitellä tällaisena, työttömän on voitava olettaa oleskeluvaltionsa laitoksen hakevan määräajan pidentämistä samaan aikaan

ilmoittaessaan toimivaltaiselle laitokselle työttömän sairaudesta.

Tässä todistuksessa on todistettava oikeus sanottuihin etuuksiin asetuksen 69 artiklan 1 kohdan a alakohdassa asetettujen edellytysten mukaan; siinä on osoitettava tällaisen oikeuden kesto ottaen huomioon asetuksen 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan säännökset, ja siinä on osoitettava sairausvakuutuksen kautta annettavien rahaetuuksien määrä edellä mainittuna aikana, työkyvyttömyyden tai tarvittaessa sairaalahoidon yhteydessä.

28. Katson, että työttömän 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisessa määräajassa tekemää hakemusta sairausetuuksista olisi myös tarvittaessa kohdeltava pyyntönä tuon määräajan pidentämisestä.

29. Neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 [4] 26 artiklassa säädetään asetuksen N:o 1408/71 25 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanoa koskevista säännöistä:

2. Sen paikan työttömyysvakuutuslaitos, johon työtön on lähtenyt, tarkistaa täytäntöönpanoasetuksen 83 artiklassa tarkoitetun todistuksen jäljennöksestä, joka lähetetään saman paikan sairausvakuutuslaitokselle, että asetuksen 69 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyt edellytykset ovat täyttyneet, ja määrittää päivämäärän, jolloin ne ovat täyttyneet ja päivämäärän, josta lähtien työtön saa työttömyysvakuutusetuuksia toimivaltaisen laitoksen kustannuksella.

"1. Saadakseen raha- ja luontoisetuudet asetuksen 25 artiklan 1 kohdan mukaan itselleen ja perheenjäsenilleen työttömän on toimitettava toimivaltaiselta sairausvakuutuslaitokselta ennen lähtöään hakemansa todistus sairausvakuutuslaitokselle paikassa, johon hän on lähtenyt. Jos työtön ei toimita sanottua todistusta, sen paikan laitos, johon hän on lähtenyt, saa sen toimivaltaiselta laitokselta.

Tämä todistus on voimassa 69 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetyn ajan niin kauan kuin edellytykset täyttyvät. Sen paikan työttömyysvakuutuslaitoksen, johon työtön on lähtenyt, on kolmen päivän kuluessa ilmoitettava sanotulle sairausvakuutuslaitokselle, jos edellytykset eivät enää täyty.

4 — Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 574/72, sellaisena kuin se on neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2001/83 II liitteessä (EYVL 1983 L 230, s. 6).

3. ...

4. Saadakseen rahaetuuksia, joista säädetään toimivaltaisen valtion lainsäädännössä, työttömän on kolmen päivän kuluessa esitettävä työkyvyttömyyttä koskeva todistus, jonka on antanut häntä hoitanut lääkäri, sen paikan sairausvakuutuslaitokselle, johon hän on lähtenyt. Hänen on ilmoitettava myös päivämäärä, johon saakka hän on saanut sairausvakuutusetuuksia, ja osoitteensa siinä maassa, jossa hän on.

5. Sen paikan sairausvakuutuslaitos, johon työtön on lähtenyt, antaa kolmen päivän kuluessa tiedoksi päivämäärän, jolloin työkyvyttömyys alkoi ja päättyi, toimivaltaiselle sairausvakuutuslaitokselle ja toimivaltaiselle työttömyysvakuutuslaitokselle sekä laitokselle, jossa työtön on rekisteröity työnhakijana.

6. Sen paikan asetuksen 25 artiklan 4 kohdassa määritellyissä tapauksissa sairausvakuutuslaitoksen, johon työtön on lähtenyt, on ilmoitettava toimivaltaiselle sairausvakuutuslaitokselle ja toimivaltaiselle työttömyysvakuutuslaitokselle katsovansa, että edellytykset sen kauden pidentämiselle, jolta raha- ja luontoisetuuksia voidaan myöntää, ovat täyttyneet sekä ilmoitettava perusteet käsitykselle ja liitettävä ilmoitukseen, jonka se lähettää toimivaltaiselle sairausvakuutuslaitokselle, tutkineelta lääkäriltä potilaan tilasta saatu yksityiskohtainen lausunto, joka osoittaa todennäköisen kauden, jonka aikana asetuksen 25 artiklan 4 kohdan soveltamisen edellytykset ovat olemassa. Toimivaltainen sairausvakuutuslaitos tekee sen jälkeen päätöksen sen kauden jatkamisesta, jolta etuuksia voidaan myöntää sairaalle työttömälle.

7. ..."

30. Edellä olevista säännöksistä on katsottava seuraavan, että sen valtion sairausvakuutuslaitoksella, johon työtön on mennyt, on yleinen vastuu yksittäisten tapausten valvonnasta ja kaikenlaisesta tiedonannosta toimivaltaiselle laitokselle. Siten jos työtön henkilö sairastuu ja hakee rahaetuuksia, on tällaisen laitoksen tiedotettava toimivaltaisille sairaus- ja työttömyyslaitoksille; jos työtön ei ole toimittanut tällaiselle laitokselle toimivaltaisen sairausvakuutuslaitoksen todistettua lausuntoa, lausunto on saatava suoraan toimivaltaiselta sairausvakuutuslaitokselta. Jos laitos katsoo, että kolmen kuukauden määräajan pidentäminen on perusteltua, sen on tiedotettava toimivaltaisille sairaus- ja työttömyyslaitoksille tästä ja samoin mielipiteensä perusteluista.

31. Asetuksen N:o 1408/71 25 artiklan 4 kohdassa tai asetuksen N:o 574/72 26 artiklan 6 kohdassa ei säädetä, että työttömän olisi tehtävä muodollinen hakemus kolmen kuukauden määräajan jatkamiseksi. Sen sijaan oletuksena näyttää olevan, että sen valtion laitos, johon työtön on mennyt, on jo tietoinen työttömän terveydentilasta työttömän rahaetuuksia koskevan hakemuksen vuoksi, ja laitos ilmoittaa toimivaltaisille laitoksille tästä ja jatkaa työttömän terveydentilan seurantaa; jos sairaus todennäköisesti

jatkuu yli kolmen kuukauden määräajan, laitos hankkii yksityiskohtaisen lääkärinlausunnon (jos tällaista ei ole jo annettu) ja arvioi, olisiko määräajan pidentäminen oikeutettua, ja jos olisi, se ilmoittaa toimivaltaisille laitoksille tästä.

32. Tätä taustaa vastaan näyttää tarpeettomalta vaatia työttömältä, joka on jo hakenut rahaetuuksia, esittämään toista pyyntöä rahaetuuksia koskevan kauden pidentämisestä. On järkevää olettaa, että rahaetuuksia hakeva henkilö haluaa jatkaa niiden saamista jos mahdollista koko sairautensa ajan. Lisäksi muotovaatimusten ankara noudattaminen ei sovi 25 artiklan 4 kohdan yhteyteen, koska säännös soveltuu silloin, jos työttömän sairaus on omiaan täyttämään edellytyksen ylivoimaisen esteen olemassaolosta.

33. En pidä tarpeellisena käsitellä komission kantaa siitä, että etuuksien kauden pidentämistä koskevalle hakemukselle ei ole mitään aikarajaa. On selvää, että Perrotta sairastui ja haki rahaetuuksia kolmen kuukauden määräajan aikana. Siten on katsottava, että hän on hakenut myös määräajan pidentämistä mainitun ajan sisällä. Sillä kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksessään esittämällä seikalla, että työtön on esittänyt nimenomaisen hakemuksen määräajan pidentämisestä kolmen kuukauden määräajan päättymisen jälkeen, ei ole mitään merkitystä.

34. Siten katson, että ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a kohtaan on vastattava myöntävästi. Tällöin b kohtaan ei ole tarpeen vastata.

Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys

35. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko toimivaltaisella laitoksella 25 artiklan 4 kohdan nojalla harkintavaltaa ylivoimaisen esteen olemassaollessa. Kolmannessa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko sellaisessa tilanteessa kysymys ylivoimaisen esteen olemassaolosta, jossa sairautensa vuoksi työskentelemään kyvytön työtön ei ole palannut toimivaltaiseen valtioon kolmen kuukauden määräajassa, vaikka hän oli kuitenkin matkustuskuntoinen.

36. Ennen kuin tarkastelen erityisesti edellä mainittuja kysymyksiä, joita voidaan hyvin käsitellä yhdessä, selvitän, mitä 25 artiklan 4 kohdassa tarkoitetaan ylivoimaisen esteen käsitteellä.

37. Perrotta viittaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Rindone [5] antamaan tuomioon ja katsoo, että työskentelemään kykenemätön työtön täyttää edellytyksen asetuksen 25 artiklan 4 kohdan mukaisen ylivoimaisen esteen olemassaolosta, huolimatta siitä, kykeneekö hän matkustamaan vai ei, sillä edellytyksellä, että sairauden syy tai kesto ei johdu hänen törkeästä huolimattomuudestaan. Saksan ja Italian hallitukset ja komissio ovat samaa mieltä Bundessozialgerichtin ehdotuksen kanssa siitä, että on tarpeellista harkita, onko yksittäisessä tapauksessa kohtuullista vaatia asianosaisen palaamista toimivaltaiseen valtioon.

38. Yhteisöjen tuomioistuimen tulisi ottaa sama kanta kuin Bundessozialgerichtillä. En katso, että Perrotta voi esillä olevassa asiassa luottaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Rindone antamaan tuomioon. Mainitussa tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin katsoi muun muassa, että asetuksen N:o 574/72 18 artiklan 5 kohtaa oli tulkittava siten, että muussa kuin toimivaltaisessa jäsenvaltiossa asuva henkilö, johon sovellettiin asetuksen N:o 1408/71 19 artiklaa, ei ollut velvollinen palaamaan toimivaltaisen laitoksen valtioon työkyvyttömyytensä arvioimiseksi tehtävän lääkärintarkastuksen vuoksi. Kuitenkin asetuksen 19 artiklassa säädetään hyvin erilaisesta tilanteesta, jossa palkkatyöntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja täyttää toimivaltaisen valtion lainsäädännön edellytykset oikeudesta etuuksiin huolimatta asumisestaan toisessa valtiossa. Asetuksen 25 artiklassa yhdessä 69 artiklan kanssa säädetään oikeudesta etuuksiin, joita työtön ei muuten saisi kansallisen lain mukaan, ja saa näitä etuuksia määräajan, jonka kuluttua hänen on palattava toimivaltaiseen valtioon saadakseen etuuksia siellä.

39. En ole myöskään samaa mieltä Italian hallituksen kanssa siitä, että 69 artiklan 2 kohdan ja 25 artiklan 4 kohdan sanamuodon ero on pelkästään terminologinen. Asetuksen 69 artiklan 2 kohdassa sallitaan toimivaltaisen työvoimaviranomaisen työnhakemismääräaikaa poikkeuksellisissa tapauksissa pidentäessään ottaa huomioon kaikki asiaan liittyvät seikat: katso edellä kohdassa 12 mainittu asiassa Coccioli annetun tuomion 9 kohta. Tehdessään päätöstä viranomaisen täytyy erityisesti arvioida, mahdollisesti tiedusteltuaan henkilön oleskeluvaltion työvoimaviranomaisen kantaa, ovatko henkilön työnsaantimahdollisuudet oleskeluvaltiossa sellaiset, että henkilön olisi sallittava etsiä siellä työtä pidemmän ajan. Asetuksen 25 artiklan 4 kohdassa toisaalta sallitaan sairausetuuksien saamista koskevan kauden pidentäminen vain ylivoimaisen esteen tapauksissa. Kuten olen edellä katsonut, niin tämän käsitteen käyttäminen, joka on suppeampi kuin poikkeuksellisissa tapauksissa -käsite 69 artiklan 2 kohdassa, on selitettävissä sillä, että 25 artiklan 4 kohtaa sovelletaan eri tilanteeseen. Sen soveltamisala rajoittuu tapauksiin, joissa toimivaltaisten työvoimaviranomaisten oikeuttama oleskeluajanjakso on

5 — Asia 22/86, Rindone v. Allgemeine Ortskrankenkasse Bad Urach-Münsingen (Kok. 1987, s. 1339).

päättynyt. Tehdessään päätöksen 25 artiklan 4 kohdan nojalla toimivaltainen sairausvakuutuslaitos ei ole velvollinen suorittamaan tasapainottavaa toimenpidettä, mitä edellytetään 69 artiklan 2 kohdan mukaiselta työvoimaviranomaiselta. Sairausvakuutuslaitoksen ainoa intressi on, että asianosaisen henkilön pitäisi palata toimivaltaiseen valtioon.

40. Yhteisöjen tuomioistuin on arvioinut ylivoimaisen esteen käsitettä useassa yhteydessä, erityisesti maatalouden alalla. Käsitteen tulkintaa koskevat periaatteet on julkaistu äskettäisessä asiassa An Bord Bainne Co-operative Ltd and Compagnie Inter-Agra SA [6] annetussa tuomiossa, jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi tuomion 10 ja 11 kohdassa:

"Ensiksi on otettava huomioon, että yhteisöjen tuomioistuin on jatkuvasti korostanut, että ylivoimaisen esteen käsitteellä ei ole samaa ulottuvuutta yhteisön oikeuden eri soveltamisalueilla ja sen vuoksi käsitteen tarkoitus on määriteltävä suhteessa siihen oikeudelliseen yhteyteen, johon käsitettä sovelletaan.

Maataloutta koskevissa asetuksissa ylivoimaisen esteen käsitteessä otetaan erityisesti huomioon se julkisoikeudellinen suhde, joka vallitsee kauppiaiden ja kansallisten hallintoviranomaisten välillä, samoin kuin näiden asetusten tavoitteet. Näistä tavoitteista ja asetusten konkreettisista säännöksistä johtuu, että ylivoimaisen esteen käsite ei rajoitu ehdottomaan mahdottomuuteen, vaan siihen liittyvät myös asianomaisen kauppiaan vaikutuksen ulkopuolella olevat epätavalliset ja ennakoimattomat olosuhteet, joiden seurauksia ei olisi kaikesta huolellisuudesta huolimatta voitu välttää muuten kuin tekemällä liiallisia uhrauksia ..." [7]

41. Katson, että näitä periaatteita voidaan soveltaa esillä olevassa tapauksessa, vaikkakin niitä on sovellettu erilaisessa asiayhteydessä. Kuten Saksan hallitus katsoo, on sairautta pidettävä periaatteessa asianomaisen henkilön vaikutuksen ulkopuolella olevana epätavallisena ja ennakoimattomana olosuhteena. Milloinkaan ei ole väitetty, etteikö Perrottan sairaus täyttäisi näitä tunnusmerkkejä. Kuitenkaan sairaus ei sellaisenaan merkitse ylivoimaista estettä, koska viittaus tähän käsitteeseen 25 artiklan 4 kohdassa olisi tällöin liiallinen. Kuitenkaan ylivoimainen este ei rajoitu ehdottomaan mahdottomuuteen; on riittävää, että asianosainen ei olisi voinut kaikesta huolellisuudesta huolimatta välttää seurauksia muuten kuin tekemällä liiallisia uhrauksia. Tämän periaatteen olemassaoloa asetuksen 25 artiklan 4 kohdan

6 — Asia C-124/92, An Bord Bainne Co-operative Ltd and Compagnie Inter-Agra SA v. Intervention Board for Agricultural Produce, tuomio 13.10.1993 (Kok. 1993, s. I-5061).

7 — Ks. myös asia 4/68, Schwarzwaldmilch v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Fette, tuomio 11.7.1968 (Kok. 1968, s. 377) ja asia C-136/93, Transáfrica SA v. Administration of the Spanish State, tuomio 15.12.1994 (Kok. 1994, s. I-5757).

mukaisesti voi mielestäni arvioida selvittämällä, voidaanko työttömän henkilön kohtuudella olettaa palaavaan toimivaltaiseen valtioon vaaditussa määräajassa.

42. Toimivaltaisen laitoksen on siten arvioitava kulloinkin esillä olevan asian olosuhteita ja erityisesti sitä, aiheuttaisiko matka terveydentilan olennaisen huonontumisen. Mielestäni henkilöltä ei voi kohtuudella odottaa matkustamista, jos matka vaarantaisi vakavasti hänen parantumismahdollisuutensa. Jopa lievemmissä tapauksissa saattaisi toimivaltaisen laitoksen kannalta olla sopivaa, että henkilön sallitaan lykätä matkustamistaan tietyksi ajaksi, jos näin vältetään riski terveydentilan olennaisesta huonontumisesta.

43. Käsittelen seuraavaksi Bundessozialgerichtin toista kysymystä. Kirjalliset kannanotot ovat olleet erilaisia. Komissio ja Italian hallitus katsovat, että toimivaltaisen laitoksen harkintavalta ulottuu ylivoimaisen esteen olemassaolon arviointiin, kun taas Perrotta ja Saksan hallitus katsovat, että toimivaltaisella laitoksella ei ole harkintavaltaa tässä suhteessa.

44. Katson, että on tarpeellista tehdä ero toimivaltaisen laitoksen ylivoimaisen esteen olemassaolon arvioinnin, ja sen harkintavallan välillä sairausetuuksien vastaanottamista koskevan ajanjakson pidentämisestä. Toimivaltaisen laitoksen vastuulla on arvioida tietyn asian tosiseikat, ja tämä arviointi on mahdollista saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, jotta voidaan päättää, täyttyvätkö edellä määritellyllä tavalla edellytykset ylivoimaisen esteen olemassaolosta. Asetuksessa toimivaltaiselle laitokselle annettu tosiasiallinen harkintavalta rajoittuu kuitenkin sen päättämiseen, olisiko "ylivoimaisen esteen olemassaollessa" tarpeellista pidentää etuuksien maksamisen määräaikaa. Kuten komissio katsoo, ylivoimaisen esteen olemassaollessa kieltäytymistä etuuksien maksamisen määräajan pidentämisestä on vaikea ymmärtää muuten kuin mielivaltaisena kieltäytymisenä. Näyttää siltä, että toimivaltaisen laitoksen harkintavalta rajoittuisi käytännössä ainoastaan määräajan pidentämisen pituudesta päättämiseen. On tietenkin myös huomattava, että 25 artiklan 4 kohta soveltuu vaikuttamatta mahdollisiin kansallisiin säädöksiin etuuksien määräajan pidentämisestä.

45. Vastoin Italian hallituksen kantaa en katso sopivaksi ulottaa asioissa Coccioli ja Testa annettuja tuomioita 25 artiklan neljänteen kohtaan, koska näissä tuomioissa, kuten aikaisemmin on jo mainittu, yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että toimivaltaisilla laitoksilla on laaja harkintavalta arvioitaessa 69 artiklan 2 kohdan mukaisten "poikkeuksellisten olosuhteiden" olemassaoloa. Kuten olen jo selvittänyt, toimivaltaisen laitoksen tehtävä 69 artiklan 2 kohdan poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaolosta arvioimisessa on paljon monipuolisempi arviointi

kuin se, mikä toimivaltaisen laitoksen on tehtävä 25 artiklan 4 kohdan mukaan.

46. Kansallisen tuomioistuimen kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen annettava vastaus seuraa edellä olevista argumenteista:

katso 40—42 kohta. Vaikka työtön olisi fyysisesti kykenevä palaamaan toimivaltaiseen valtioon, ei tämä sellaisenaan ole ratkaisevaa arvioinnille ylivoimaisen esteen olemassaolosta. Toimivaltaisen laitoksen on ratkaistava kaikki olosuhteet huomioon ottaen, voidaanko työttömältä kohtuudella olettaa matkustamista. Erityisesti jos matka saattaisi merkittävästi huonontaa hänen terveydentilaansa, ei olisi kohtuullista vaatia työtöntä matkustamaan.

Ratkaisuehdotus

47. Siten kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksiin olisi vastattava seuraavalla tavalla:

1) Toimivaltaisen laitoksen on käsiteltävä rahaetuuksien saamista koskevaa hakemusta, joka on esitetty asetuksen N:o 1408/71 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisessa määräajassa työttömän oleskelupaikan sairausvakuutuslaitokselle, myös samanaikaisesti pyyntönä määräajan jatkamisesta asetuksen 25 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

2) Asetuksen N:o 1408/71 25 artiklan 4 kohdan mukainen toimivaltaisen laitoksen harkintavalta sairausetuuksien saamista koskevan määräajan pidentämisestä tulee kysymykseen vain silloin, kun työtön ylivoimaisen esteen vuoksi ei voi palata toimivaltaiseen valtioon asetuksen 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisessa määräajassa.

3) Ylivoimaisen esteen edellytykset täyttyvät, jos työttömän ei voi kohtuudella olettaa palaavan toimivaltaiseen valtioon 69 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisessa määräajassa.